

Andrologi

under redaktion av

BENGT FREDRICSSON

ÅKE POUSETTE

Almqvist & Wiksell Medicin

LIBER UTBILDNING

ISBN 91-634-0469-9

© 1994 Författarna och Liber Utbildning AB
Liber Utbildning ger ut medicinsk litteratur under namnet
Almqvist & Wiksell Medicin

Omslagsbilden: Spjutlyftargiganten på hållristning i Litsleby, Tanums socken.
Troligen 400 e. Kr. (Efter Hasselrot/Ohlmarks, Hållristningar, Stockholm
1966.)

Omslag och typografi: Lars E. Pettersson

Teckningar: Ville Strååt
Piroska von Gegerfelt (3.2, 11.2, 12.1-2, 15.3-6, 22.2-6)

Första upplagan

1

Printed in Sweden by
Gummessons Tryckeri AB, Falköping 1994

Kopieringsförbud

Detta verk är skyddat av upphovsrättslagen. Kopiering är förbjuden utöver vad
som anges i avtalet om kopiering i högskolorna (UFB). Den som bryter mot
lagen om upphovsrätt kan åtalas av allmän åklagare och dömas till böter eller
fängelse i upp till två år samt bli skyldig erlägga ersättning till
upphovsman/rättsinnehavare.

Liber Utbildning AB, Box 6440, 113 82 Stockholm.
Telefon 08-690 93 50. Kundtjänst 08-690 93 60.
Telefax 08-690 94 72.

Författare

- Leif Abramsson**, docent, Urologiska institutionen, Norrlands universitetssjukhus, Umeå
- Stefan Arver**, docent, Endokrinologiska institutionen, Karolinska sjukhuset, Stockholm
- Anders Å:son Berg**, docent, Kvinnokliniken, Danderyds sjukhus, Stockholm
- Anders Bergh**, professor, Anatomiska institutionen, Norrlands universitetssjukhus, Umeå
- Bo Bergman**, docent, Urologiska kliniken, Karolinska sjukhuset, Stockholm
- Ingemar Björkhem**, professor, Kliniskt kemiska laboratoriet, Huddinge sjukhus, Huddinge
- Marc Bygdeman**, professor, Kvinnokliniken, Karolinska sjukhuset, Stockholm
- Kjell Carlström**, docent, Kvinnoklinikens utvecklingslaboratorium, Huddinge sjukhus, Huddinge
- Jan-Erik Damber**, professor, Urologiska institutionen, Norrlands universitetssjukhus, Umeå
- Rune Eliasson**, docent, Karolinska institutet, Stockholm
- Bengt Fredricsson**, docent, Kvinnokliniken, Huddinge sjukhus, Huddinge
- Claes Gottlieb**, docent, Reproduktionsmedicinskt centrum, Karolinska sjukhuset, Stockholm
- Claes Hultling**, dr, Solberga sjukhus
- Ulrik Kvist**, docent, Reproduktionsmedicinskt centrum, Karolinska sjukhuset, Stockholm
- Hans Lilja**, docent, Kliniskt kemiska institutionen, Malmö Allmänna Sjukhus, Malmö
- Björn Lundquist**, med dr, Lund
- Göran Läckgren**, docent, Barnkliniken, Akademiska sjukhuset, Uppsala
- Johan Malm**, med dr, Kliniskt kemiska institutionen, Malmö allmänna sjukhus, Malmö
- Arne M. Olsson**, docent, Urologiska kliniken, Universitetssjukhuset, Lund
- Åke Pousette**, docent, Kliniskt kemiska laboratoriet, Huddinge sjukhus, och Reproduktionsmedicinskt centrum, Karolinska sjukhuset, Stockholm
- Martin Ritzén**, professor, Barnendokrinologiska laboratoriet, Karolinska sjukhuset, Stockholm
- Peter Sjöblom**, docent, Kvinnokliniken, Huddinge sjukhus, Huddinge
- Reinhard Stege**, med dr, Urologiska kliniken, Huddinge sjukhus, Huddinge
- Olle Söder**, docent, Barnendokrinologiska kliniken, Karolinska sjukhuset, Stockholm
- Li Tsai-Felländer**, med dr, Ortopediska kliniken, Huddinge sjukhus, Huddinge

Förord

Andrologi är läran om mannen, framför allt om mannens fortplantningsorgan och deras funktion. Liksom den kvinnliga motsvarigheten, gynekologi, omfattar ämnet ett brett spektrum av sjukdomstillstånd som är specifika för könet.

Människan har sedan lång tid tillbaka försökt att påverka och ibland kunnat bota "andrologiska sjukdomar". Andrologin som klinisk specialitet utvecklades dock först i Tyskland under 1800-talet och då som specialitet inom dermatovenereologin. Denna koppling var naturlig eftersom infektioner vid denna tid ofta gav mannen problem. I Skandinavien var det först långt senare som läkare, främst gynekologer engagerade i barnlöshetens problem, började intressera sig för andrologi.

Kunskaperna inom andrologin har under de senaste decennierna ökat dramatiskt och därmed också våra möjligheter att hjälpa patienterna inom detta område. Det är därför idag viktigare än någonsin att den forskning som gjorts inom den "basala andrologin" utnyttjas kliniskt så att den snabbt kommer patienterna till godo. Andrologin är dock ännu inte någon erkänd specialitet i Skandinavien utan utövas främst av urologer, gynekologer och endokrinologer, allt efter intresse och kunskap.

I den här boken har biologiska mekanismer och fakta fått en framträdande plats. Men den naturvetenskapliga slagsidan får inte skymma det faktum att mannen är mer än en apparat. Det räcker inte bara med sakkunskap för att kunna hantera mannens andrologiska problem. Exempelvis är mannens sätt att hantera förväntningar och besvikelse ofta annorlunda än kvinnans. Skillnaderna är kanske kulturella men kan också vara könsspecifika. Förhoppningsvis skall boken ge en sådan helhetssyn på mannen och hans "könsspecifika funktioner" att hans eventuella problem skall få den behandling han förtjänar.

Vissa upprepningar har ansetts nödvändiga för att varje kapitel ska bilda en helhet. De kan även ha en pedagogisk funktion, särskilt som boken spänner över många olika ämnesområden och knappast kommer att läsas från pärm till pärm.

Vi hoppas att denna bok skall fylla behovet av en läro- och uppslagsbok, inte bara för specialiserade läkare utan även för alla de grupper inom sjukvården som möter dessa patienter.

Vi hoppas också att boken skall finna sin plats i den nya tvärvetenskapligt integrerade undervisning som mer och mer införs i läkarutbildningen.

Ett stort antal av vårt lands främsta experter inom andrologins olika områden har bidragit med sina kunskaper till denna första lärobok i andrologi. Det har för oss varit mycket stimulerande att möta ett så omedelbart positivt gensvar från alla medarbetare. Vi tackar dem och förlaget för ett kvalificerat engagemang samt trevligt och givande samarbete.

Stockholm augusti 1994

Bengt Fredricsson

Åke Pousette